

2 Валочка, Г. М. Беларуская мова: вучэб. дапам. для 5 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання: у 2 ч. – Ч. 1 / Г. М. Валочка, В. У. Зелянко, С. В. Мартынкевіч, С. М. Якуба. – Мінск : НІА, 2019. – 147 с.

Е. А. Булькова
Науч. рук. И. Г. Гомонова,
канд. филол. наук, доцент

НЕВЕРБАЛЬНЫЕ СРЕДСТВА ОБЩЕНИЯ ТИПА «ВРАЧ – ПАЦИЕНТ»

Профессиональное общение врача с пациентом – важная составляющая медицинской практики. Обладая хорошими коммуникативными навыками, врач может добиться высоких результатов в процессе диагностики, лечения и реабилитации пациентов.

Прямое общение осуществляется между людьми по вербальному или невербальному каналу связи. Вербальная коммуникация реализуется при помощи речи. Система невербальных средств общения включает в себя такие «элементы, как паралингвистические, кинестетические, проксемические средства, зрительный контакт» [1, с. 288].

Паралингвистические средства характеризуют голос, а именно его громкость, высоту и тембр, особенности произношения. Например, очень высокий, пронзительный голос пациента может быть причиной его сильного волнения.

К кинестетическим средствам невербального общения относятся жесты, мимика, осанка, походка. Так, сторбленная осанка может говорить о страхе, неуверенности или заниженной самооценке пациента.

Проксемические средства невербального общения характеризуют организацию общения по дистанционным зонам. Большая дистанция между врачом и пациентом может указывать на недоверие к врачу или нежелание пациента общаться с доктором.

Зрительный контакт является важным элементом невербальной коммуникации. Отсутствие прямого зрительного контакта может говорить о смущении или обеспокоенности. И наоборот, прямой, открытый взгляд свидетельствует об уверенности и открытости коммуниканта.

Таким образом, внимание к невербальной стороне коммуникативного поведения пациента (голосу, мимике, жестам, позе и др.) позволяет врачу получить значительно больше информации о состоянии здоровья больного и, следовательно, может сыграть существенную роль в постановке диагноза и дальнейшем лечении пациента.

Литература

1 Пряжникова, Е. Ю. Психология труда: теория и практика / Е. Ю. Пряжникова. – Москва : Издательство Юрайт, 2024. – 520 с.

Ю. У. Васілеўская
Навук. кiр. К. Л. Хазанавы,
канд. фiлал. навук, дацэнт

СІНАНІМІЯ Ў РАМАНЕ І. ШАМЯКІНА “СЭРЦА НА ДАЛОНІ”

Іван Шамякін – знакаміты беларускі пісьменнік другой паловы ХХ ст. У яго творчай спадчыне сучасны чытач знаходзіць аповесці і раманы, прысвечаныя розным гістарычным падзеям і праблемам, што адбываліся ў нашай краіне на працягу ХХ ст. Раманы І. Шамякіна

заўсёды выклікалі і працягваюць выклікаць цікавасць. Так адбываецца ў тым ліку і дзякуючы мове праязных твораў пісьменніка. Вядомы раман І. Шамякіна “Сэрца на далоні” характарызуецца своеасаблівымі моўнымі рысамі. Як і іншыя творы пісьменніка, раман адлюстроўвае асноўныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы. Мова рамана адрозніваецца разнастайнасцю, дакладнай вызначанасцю найменняў. Гэты дасягаецца за кошт выкарыстання сінанімічнага багацця беларускай мовы. У мовазнаўстве традыцыйна адбываецца падзел сінанімаў на семантычныя, стылістычныя, семантыка-стылістычныя. У мове рамана І. Шамякіна пашыраныя семантыка-стылістычныя сінанімы, якія дазваляюць пісьменніку дакладна адлюстраваць падзеі, з’явы, працэсы, прапанаваўшы некалькі найменняў, кожнае з якіх падкрэслена выяўляе адносіны аўтара да апісаных рэалій.

Сярод семантыка-стылістычных сінанімаў, выкарыстаных І. Шамякіным у мове рамана “Сэрца на далоні” сустракаюцца словы рознай часцінамоўнай прыналежнасці. Часта адзначаюцца сінанімічныя назоўнікі: “*ап’яніла знаёмай цеплынёй, пахам рэчкі, водарам лугу*” [1]; “*Яна з агідай, з нянавісцю да ананімішчыка адганяла гэтую брудную плётку*” [1]. Дакладнасць і маляўнічасць вобразаў пісьменнік стварыў пры дапамозе сінанімічных азначэнняў, выражаных прыметнікамі: “*ён, звычайна ветлівы і далікатны з малодшым персаналам*” [1]; “*Ён быў мяккі, слабахарактарны чалавек*” [1]. Вызначэнне розных сэнсавых адценняў дасягаецца аўтарам шляхам ужывання сінанімічных дзеясловаў: “*..яна ніколі не траціла розуму і здольнасці разважаць, аналізаваць*” [1].

Сінанімы, выкарыстаныя ў рамане І. Шамякіна «Сэрца на далоні» садзейнічаюць выразнасці, разнастайнасці, дакладнасці адлюстравання падзей, адлюстраваных пісьменнікам, а таксама ўзбагачаюць мову.

Літаратура

1 Шамякін, Іван. Сэрца на далоні [Электронны рэсурс] / Іван Шамякін. – Рэжым доступу: https://knihi.com/Ivan_Samiakin/Serca_na_daloni.html. – Дата доступу: 05.05.2024.

І. С. Еўжанка

Навук. кір. А. В. Брадзіхіна,

канд. філал. навук, дацэнт

ВЕРШЫ-ФІЛАСАФЕМЫ Ў ІНТЫМНАЙ ЛІРЫЦЫ А. ВЯРЦІНСКАГА

Вершы-філасафемы ўяўляюць сабой лірычны роздум, твор, што стаіць на мяжы інтымнай і ўласна філасофскай лірыкі. У іх каханне і звязаныя з ім пачуцці спацігаюцца абагульнена, без прыватнай праекцыі. Такія філасафемы даволі распаўсюджаныя ў творчасці А. Вярцінскага. Сярод іх – вершы “Любоў нараджае не толькі дзяцей...”, “Жанчына і мора”, “Паралельныя прамыя”, “Вось і ты, як другія...”, “Ветразь ёсць – плыві!..” і шмат іншых. Каханне, паводле А. Вярцінскага, вечнае і абавязковае звязно ў непарарывнай сувязі часоў і з’яў, якое суадносіцца са святочным светаўспрыманням лірычнага героя, калі звiніць шчасцем паветра, калі свет добры і шчыры. Каханне ў філасофскіх вершах паэта – карагод радасці, вясельны тлум прыроды – дрэваў, неба, сонца (“Той год незвычайны”), калі “прагнуць душы святла спатканняў і баяцца імглы адзінот...”. [1, с. 45] (“Што казалася, што адбывалася...”). Каханне выяўляе сваю існасць у суаднесенасці з кветкамі і дрэвамі, зорным небам, прадметамі побыту, надаючы карціне цэласны і гарманічны выгляд. Вобраз жанчыны ў філасофска-інтымнай лірыцы А. Вярцінскага таксама суадносіцца са стыхіяй (“Ёсць нешта ў ёй ад гор і зор” [1, с. 19]) і ўвасабляе гармонію сонца і мора, вялікае характава зямнога быцця: “Жанчына і мора? // Дзве вольных стыхіі, // Жанчына і сонца! // Хіба вас падзеліш?” [1, с. 98] (верш “Жанчына і мора”). Любая дазваляе герою спасцігнуць самога сябе, жыццё, час, вечныя і вялікія катэгорыі маралі